

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nic. Clenardi Epistolarvm Libri Dvo

Clénard, Nicolas

Antwerpen, 1566

Nicolavs Clenardvs D. Latomo Svo Praeceptor. S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70781)

Interim Deum orabis, vt me quemadmodum statui, ætate proxima vobis incolumem restituat. Saluto magistrōs nostros, & me illorum commendo precibus. Vale mi præceptor, vale charissime Latome, cum forore, & Latome iuniore, & vniuersa familia. Braccaræ XXI. Augusti. Anno M. D. XXXVII.

NICOLAUS CLENARDVS D. LATOMO
SVO PRAECEPTORI. S. D.

ET SI magnam mihi putem fieri iniuriam, quòd tot epistolis prouocatus nihil responderis: humanius tamen esse duxi peccare officio, quàm silentio retaliare iniuriam. Audi igitur, optime præceptor, quo in statu sint nunc res meæ, & quo terrarum iactatus sim amore Arabismi, qui quondam tam solebam esse sedentarius, vt vix pedem domo proferrem. Superiore Nouembri decelsi Braccara, iactis iam ibi nouæ scholæ fundamentis, cui præfecimus Vasæum socium illum itineris mei stipendio centum milium, hoc est, quingentorum Rhensium. Nolite inuidere Theologi Grammaticis, si opibus certent cum Canonicis Cameracensibus. Sed vt cœperam, reliqui Braccaram, & profectiōem adornaui Castellam versus. Siquidem animus erat trimestre illud hibernum insumere peragrandis vrbibus aliquot Hispaniæ, ostensa mihi spe hominis Arabici, quem in vinculis esse audiueram Casaraugustæ. O te miserū, inquires, qui cūm posses esse felix, versandis libris Latinis, Græcis, Hebræis, Chaldæis, tamen tot viarum te obiectes periculis, vt salutes captiuos Arabicos, Magis id diceres, si die Clementis coram testis adfuisses, cūm montes arduos eques conscenderem: aut cūm proxima quadragesima, fermè diem totum in fragosis rupibus erraremus famelici, sitibundi, nullo aquarum reperto vestigio: verūm quos manet galerus cardinalitius, eos æquum est his veluti rudimentis, ad tantum fastigium erudiri. Omisissis iocis, pergamus in fabula. Proposueram

ram, inquam, adire Salmanticam, Cæsaraugustam, Mur-
 tiam, Granatam, Hispalim, & fortè Toletum, atq; Com-
 plutum. Venabar enim quædã in Arabicis, quæ priua-
 to Marte cõsequi nõ poteram. Vbi veni Conimbricam,
 5 noua hæc est inter Lusitanos Academia, quam magno,
 & planè regio animo rex noster molitur: stipendia pro-
 fessorum quondam ad te perscripsi, vnum dolenter di-
 cam: superiore hyeme accitus est eò causificus qui-
 dam, salario mille ducatorum quotannis. Vide quàm
 10 sint in precio discordiarum patroni. Eò igitur cùm ac-
 cessissem, audio apud amicum in colloquio, Hispali esse
 figulum quendam Neophytum è Machometica gente,
 hominem Arabicè doctum, & quo ante annos aliquot
 15 vsus fuerat præceptore Pincianus quidam, vnde libros
 emeram Salmanticæ. Itaque diuerso peregrinationis
 ordine rectà propero in Beticam. Medio itinere obnũ-
 ciata morte hospitis mei Iohannis Parui, desecto Ebo-
 ram, & saluo amico præter spem reperto, dies aliquot
 20 hæsimus in mutuis complexibus, & simul reparauimus
 vires, quas in miserrimis diuersorũ attriueramus. Spe-
 cimen quoddam habes in epistola, vbi inter cælum ac
 terram suspensus dormiebam. Ingressus Hispalim, sta-
 tim ad figulinas accedo: verùm docendi munus detra-
 ctabat senex, quem conspurcatis brachiis in officina
 25 repperi ollulariam exercentem. aiebat sese iam senem,
 præterea aliis distractum negotiis (nam simul & medi-
 cinam meditatur in Triana, hoc est Hispalensi subur-
 bio) non posse mihi vacare; ego interim subornato D.
 Fernãdo, apud quem eram in hospicio, quòd eo aucto-
 30 re venissem in Hispaniam, omnem mouebam lapidem,
 vt saltem inter ollas mihi locus daretur, & obiter inter
 agitandum rotam subinde dubiis meis respõderet, ob-
 tineri res non potuit: Sontica allata est causa, & si Mau-
 rus esset natione, se tamè aiebat verè Christianum, nol-
 35 le se vllum veteris superstitionis signum dare, nec fieri
 posse, quin plerique de eo sermones miscerent, si me
 aut priuatis in ædibus, aut inter operas suas in discipli-

nam suscepisset. Neophytum se quidem esse, tamen vi-
 tæ genere se consecutum, vt paucis videretur alieni-
 gena, ægrè se opinionem illam velle perdere. Eam cau-
 sam cum meritò acciperem, & tamen anxie quærerem
 à quo discerem, assumpto mecum Arabico codice, que-
 ritabam in foro inter mancipia, si quis fortè è Tuneten-
 sibus esset qui nosset literas: nactus vnum qui sese lite-
 ratum profitebatur: Quid, inquam, in diem lucraris?
 Viginti quinque obolos. Eia mecum sis in cubiculo ad
 prunas, & tantum docendo capito, placet conditio. In-
 ter confabulandum, tento hominem num mecum ve-
 lit abire in Flandriam. Iam enim putabam apud me
 esse, aut Despauterium, aut Nebriffensem. Non omni-
 no abnegabat: ceterum se redemptionem expectare, &
 propediem venturam pecuniam ex Africa, quæ si eum
 spes destitueret, ego cum hero paciscerem, & præcepto-
 rem abducerem. Rursum hinc excludor. Nam allati
 sunt nummi è Pes, & meus liber discessit magister. Quid
 restabat, nisi vt omnino desperatis rebus abijcerem A-
 rabica, & me quamprimum ad vos reijcerem. Intelle-
 xeram ex hoc Mauro, alium quendam seruire Almeriæ:
 iter est xxx. leucarum vltra Granatam, hominem mirè
 doctum, & facile posse illū redimi. Deterrebat me pro-
 lixitas itineris, præsertim hyeme, quæ tum multò quàm
 solebat inclementior incubuerat Beticæ, & montes ni-
 uosi mihi narrabantur, qui Granatæ imminent. præte-
 rea non sine periculo adiri Almeriam propter Mauro-
 rum incursiones. Certè prouidendum erat, ne nimis
 fierem Arabicus, quàm vellem: hoc est, ne dum capta-
 rem literas, ipse in captiuos referrer. Ieci tamen aleam,
 & Granatam veni, inde ministrum misi, qui hūc quem
 dico Maurum conquireret. longæ sunt ambages, si
 singula persequar. Venio ad summam. Cùm Marchio
 qui regno Granatæ præsidet, in mei gratiam literas ad
 herum misisset, immodico precio consternati sumus.
 Petebantur ducenti Ducati. Deinde post menses duos,
 quos Granatæ contriui apud medicum quendam, ipse
 ad

ad Maurum profectus sum. Interea creuit merx Arabi-
 ca, & petebantur Ducati trecenti. Ne tamen omnino
 consuetudine hominis frustrarer, quem doctum noue-
 ram, accepi conditionem quam tulit Marchio, se cura-
 5 turum vt Mauro vterer Granatæ, modò ego illi, & filio
 operam meam commodarem in Græcanicis. Aegrè dif-
 ferebam reditum in patriam, ægrè priuabar hoc Mau-
 ro: remedium vnum videbatur, si ad Iulium vsque hîc
 10 manerem, ac post fructû aliquem cumulator abirem,
 posse enim me Augusto nauigare vt Martio. Ita factum
 est: cùm appeterent Calendæ Iulij, ego iam abiturus vi-
 debar, cùm nihil vellem minus: statueram enim quid-
 uis pati, quo hunc abducerem præceptorem, iam do-
 mestica consuetudine expertus illius literas. Marchio &
 15 filius me retinere conabantur, causantes æstum nimiû,
 quo durante non esset tuta profectio, saltem menses
 duos auferre volebant, vt interea filius consummator
 esset in Græcanicis: videbam eò rem spectare, vt hunc
 Maurum emptum donarêt, modò permanerem bime-
 20 stre: tamen ne quid fucatè agerem, vtrò adiui, condi-
 tionem laturus. Donate, inquam, hunc mihi Maurum,
 persistam hîc vel ad ipsum vsque Ianuariû. Donabimus
 inquit, etiam si millè constiterit aureis: itaque mihi
 hîc restant menses sex, quos non tam discendo Arabicè
 25 conteram, quàm conquirendis codicibus. Granatæ li-
 bros repperi, quos mihi hoc tempore Maurus descri-
 pturus est, venales enim non sunt, nec alibi temerè fue-
 rint exemplaria, cùm hîc in funere Augustæ esset Car-
 dinalis Burgenfis, benignè operam suam pollicitus est,
 30 & se vel apud Cæsarem acturum de libris qui sunt apud
 inquisitores, vt mihi potiùs sint vtiles quàm Vulca-
 no. Est inter aulæ proceres nostras quidam N. qui cum
 huic Marchioni intercedit amicitia. Propediem aucto-
 re Marchione ad eum daturus sum literas, vt hac in re
 35 nobis commodare velit. Quorsum, inquires, tanta ista
 molimina? Audi charissime præceptor: Principio cùm
 discen-

discendi laborem instituissem, nihil aliud propositum
 habebam, quàm vt affinitate linguæ penitus intelligen-
 rem Hebraica, nec superstitionem Machometicam som-
 niabam. Nuper cum me Salmanticenses renocare con-
 narentur, primæ notæ amicus Franciscus Victoria, non
 ignarus studij mei, sedulo me hortatus est, vt me com-
 ponerem ad scribendum contra Machometum, quan-
 do bona pars Hispaniæ contagio sectæ laboraret, & il-
 larum quoq; ouium habendam esse rationem, librum
 editum Latinè vertendū in linguam Hispanicam, mox
 Græcum posse fieri, quo & Græcia, quæ fermè tota Ma-
 chometi est, errorem suum agnosceret. Ego nõ nescius
 quàm parum ad eam prouinciam essem idoneus, præ-
 ter cætera illud quoque addidi: Primùm legendum esse
 Alcoranum: deinde Sunam: & stultum oppugnare,
 quod non planè perspexeris. Postquam hic Granatæ
 totus in hoc studio fui occupatus, nihil magis mihi ar-
 ridere cœpit, quàm quò inuitabat Victoria, hoc est, vt
 oppugnando Machometo me iam deinceps dederem,
 quando occasionem nactus sum, vt facilè omnia illius
 superstitionis inuestigem mysteria. Cœpi cū hoc Mau-
 ro legere Alcoranum: is est liber velut Iudæorum Pen-
 tateuchus, aut Christianorum Euangelium. Suscipiunt
 illi vetus ac nouum Testamentum, iubente Alcorano:
 at innumeris scatent hæresibus. Christum Deum ne-
 gant, nec eum occisum à Iudæis, & multa item alia sunt
 dogmata, quæ pugnant cum Euangelio, vt Euangelio
 prodito, abrogata est lex ceremoniarum Moyfi: sic aiūt
 Machometum successisse Christo. Hic negotij cardo
 est, & hinc ordianda est disputatio, vt persuadeamus
 nec sacerdotium Christi, nec legem translatam, nec vn-
 quam transferendam esse. illosque nihil agere, nisi aut
 è nouo, aut è veteri Testamento demonstrent Macho-
 metum successurum Christo. Et quemadmodum nos
 non armis Euangelij, sed veteribus libris contra Iudæos
 pugnamus; ita par esse, vt teste Euangelio nos confu-
 tent. Est liber ante multos annos editus à quodam
 Theo-

Theologo Christiano, qui ubi descivisset à Christo, pro Machometo scripsit: nomen est, *أبو جعفر*. Do operam, ut cum undecunque habeamus, & iacula tentemus, quibus nam ille pugnare statuerit: Altera certandi ratio, est ratio ipsa legis Machometicæ, hoc est, Alcoranus & Suna. Hic liber est, imò volumina multa, in quibus dicta atq; facta sunt Machometi, quæ si fideliter verfa essent, nemo tam à communi sensu remotus, qui non protinus superstitionē detestaretur, adeò pleraq; sunt ridicula. Audi quæso quod hîc mihi narrauit præceptor dum legeremus locû Alcorani de paradiso, ubi sic scriptum est: *وَأَزْوَاجًا مِثْلِهِمْ*

Hoc est, & in eo vxores habituri sunt mundas. Mundas, inquit, id est, liberas à menstruis, scilicet ut quouis tempore liceat coire. Quid inquam an in paradiso celebrabuntur nuptialia? Quid ni? attamen non est futura proles, inquit. Nam voluptatis causa illic erunt vxores, non propagandis liberis, quin & singulis viris complures illic futuræ sunt vxores, pro meritorum ratione. Deusque huic plus, illi minus virium largiturus est, ut vel paucis, vel multis reddat debitum. Noli, mi Latome, ridere: deplora potiùs miseriam gentis, quæ multò latius sparsa est, quàm Christi religio. O pigros quondam orbis monarchas, qui non statim nascenti malo tulere remedium, antequam ex Arabia serperet in Græciam. Itaque qui hîc propter Euangelium castramur, & cælibatum meditamur, tota erramus via, quibus imperitis tot obtrudendæ sint vxores: colligebat porrò, & nihil certius esse dicebat, quàm longè plures futuras in paradiso foeminas quàm viros. Quin & hac in vita quaternas licet ducere edicto Alcorani: quanto quis magis virum agere possit, tanto plures fas est ducere, non tamen supra quaternas. At præter has vxores liberum est quotquot velis emere seruas, & cum eis rem habere: has rursus potes vendere, modò steriles sint. Nam quòd ad vxores attinet, nulla interiecta causa, tamen quouis tempore repudiari possunt. Nò tibi narro fabulas,

fabulas, mi Latome, sed legem Machometricam, qui vxores simul habuit decem. Nam aiunt illi à Deo vires donatas prophetarum decem. Audi aliud. Quodam tempore dum potens hic propheta inter sepulchra deambularet, duobus designatis monumentis, vterque, inquit, apud inferos cruciatur, propediem tamen liberandus, alter in vita garrulus erat, & nouis rebus operam dabat, narrandis & audiendis. Alter à reddito lotio sese minus purgauit: vt id intelligas, audi legem Machometricam. In Suna præceptum est, vt vbi quis minxerit, sinistrae manus digitis exprimat, si quid fortè circa præputium sit reliquum. atque in eum vsu pannum semper secum gestant, abstergendi causa: qui si defuerit, lapillum è proximo tollunt, quo summitatem virgæ perstringunt. Et quia de lapillo facta est mentio, libet alias gentis commemorare ceremonias. Quemadmodum Mosaica lege ter coram Domino singulis annis comparebant Iudæi, ita semel in vita adeunda est Mecca, locus est in monte Pharam vbi Abraham (vt aiunt) preces fundere solitus erat. Eò igitur quotannis conueniunt peregrini, ex omni orbis parte, semperque numero accedunt sexties centena millia. quòd si pauciores fuerint, Angeli ipsi comitantur, vt compleatur numerus. Credendum est, nam ita in Suna traditur. Peractis igitur Ceremoniis Meccæ abeunt ad montem Araphet: nomen habet à cognitione. ~~Et~~ Araphe, id est, cognouit: siquidem cum parentes nostri à paradiso expulsi essent, Adam delapsus est in Indiam, Eua non procul à Mecca concidit: ac tandem dum vterque vitæ confortem ac comparem quæreret, sese mutuo eo in monte agnouerunt. Noli sibilare, ita Suna prodidit. Ad radices montis Araphet iacet spaciola planities, nimirum tot capax millium. Ibi dum pernoctant, tota nocte strepitus auditur paradisi lapillis, quos inde auferunt singuli sexagenos ternos, quanquam non frangenda sunt saxa, vt numerum habeas, sed religiosè quærendi sunt lapilli, vt sese offerunt. Itaque peritioribus cura est vt obam-

obambulando moneant plebem ne quid lapidū com-
 minuant, violari enim religionem: hic iam compara-
 tis lapillis, quos secum in sacculo deferunt, rectā per-
 5 gunt Minam: per eum locum iter faciebat Abraham,
 5 occisurus filium. Sūtque ibi columnæ tres, certis inter-
 uallis distantes, grandi vnaquæq; lapidum aceruo mu-
 nita. Nam dum è religione ibi commorantur peregrini,
 triduum singulis diebus vnamquamque adeunt co-
 10 lumnam, & vnamquamque septenis lapillis salutant ad
 10 quemque iactum dicentes *بِسْمِ اللَّهِ* Atque hac ce-
 remonia sese exonerant lapillis sexaginta tribus. Quid
 sibi hæc vult religio? Diabolus yt semper bonos ab obe-
 15 dientia conatur auertere, dum eo loco patrem seque-
 retur Isaac, suadere coepit ne occidi sese permetteret,
 nec esse aliud quod pater haberet in animo. At obe-
 15 diens filius correptis septem lapidibus, iis dæmonem
 petitem abegit: paulò post rursus accessit tentator, &
 rursus septem lapidibus profligatus est, nec sat erat ni-
 20 si tertio tentaret. Credo vt Christi tentatio figuram ha-
 20 beret: propulsus est & tertio lapidum iactu. Quibus in
 locis hæc gesta sunt, religiosi sunt cippi, & quotannis
 lapillorum cumulantur aggeribus. Spero aliquando
 25 hominem visurus es, huius religionis participem, meū
 25 intelligo magistrum, qui Meccam inuisit semel atque
 iterū, quod genus hominū apud eos vocantur *بِلِس*
 Nimirum eo sunt honore, quo apud nos equites Hie-
 30 rosolymitani. Quæ modò narraui, meritò ridemus, at
 apud illos Euangelij pondus habent, citiusque negent
 30 omnia quàm Sunam, quæ huiusmodi fabulamentis re-
 fertissima est. Hæc natio, mi Latome, longius distat à
 nobis Louaniensibus quàm Lutherani. Caterum non
 passuum interuallo metiendi sunt hostes fidei: quòd si
 35 pestis illa Germaniæ, nullam nobiscum nec libris, nec
 35 lingua communionem haberet, sed lingua quadam sua
 & libros nouæ hæresis conscriberet, & eam publicè
 in concionibus doceret, puto tamen operæ precium
 faceret,

faceret, qui ob id linguam hæreticorum disceret, ut er-
 rores cõfuteret, nisi fortè putas, hætenus obuiam eun-
 dum esse quatenus nobis periculum est, nec continuo
 contra eos arma ferenda, à quibus tuti agimus. Id quod
 si obtinetur, in arctum charitatem cõtrahimus, tantam
 Dominici ouilis portionem habentes neglectui. Quasi
 verò contra Lutherum pugnatum sit, non ut ipse resi-
 pisceret, sed ne alios secum in perniciem traheret. Imò
 verò quicumque ab Euangelio discedit, eum quantum
 licet reuocare debemus, vel vltra Sauromatas agentem. 10
 Omitto quod suprà scripsi de Francisco Victoria, & si-
 militudine tecù agam propiore. Patrum nostrùm me-
 moria in Pontificum conciliis cum Græcis agitata sunt
 controuersia, & de dogmatibus disputatum est, id cre-
 do fieri non potuit nisi linguæ communionem. Nam si 15
 Christianorum nemo Græcè nouisset, quid attinebat
 agi conuentus? Machometus iste quem illi paracletum
 dicunt, promissum in Euangelio, duplici ratione super-
 stitionem roborauit: Ut Numa congressum Aegeriæ
 commentus est, quo populum religione vinceret, ita 20
 Machometus fingit colloquium Gabrielis. Deinde ad-
 iecit gladium, & vi religionem obtinuit, quod illi fuit
 quàm facillimum, cessantibus nostris principibus.
 Cùmque semel in Arabia remotissima, velut solus in
 angulo, in lingua quam reliqui Christiani ignorabant, 25
 imperium suum stabiliuisset, armorum potètia fretus,
 vnà cum victoria Græciam occupauit, ac postea totam
 fermè Hispaniam. Machometistæ igitur semper armis
 exercitati, cùm nullam cum Christianis haberent com-
 munionem, quò fieri potuit, ut ad rectam fidem reuo- 30
 carentur? Nam velut in altero orbe positi, nullo vetan-
 te, quicquid collibuit commenti sunt. Dic te rogo, nu-
 per cùm patère cœpit Imperatori, & ante eum Ferdi-
 nando, aditus in Indiam, an non quamuis nouam reli-
 gionem inuehere potuerat, & eam armis tutari? Id fe- 35
 cit Machometus, & facturi erant Lutherani, ni armis
 prohiberentur, etiam si coniunctissima nobis cum illis
 libro-

librorum & sermonis est communio. Sed iam veniendum est ad propositam similitudinem. Nemo hactenus, quod scimus, apud Christianos Arabicam linguam professus est: Nam Psalterium illud Nebiensis Episcopi nullus erudiuit. Certè non extant apud nos monumenta huius sectæ tam enucleata, ut si cum Machometistis congregari velis, citra dubium eorum mysteria possis asseuerare. Hoc omnino verum puto, non esse nobis eos Arabicos, qui cum peritis disceptent, quales habuimus aduersus Græcos. Quare cum gratia Dei, me nactum videam, ut viam aliquam ad hanc rem muniam, non est negligenda occasio. Nisi mihi librorum defuerit copia, stat sententia fideliter Latinis donare quicquid in ea superstitione positum est. Ac primùm vertendus est Alcoranus, non ille quidem nudus obijciendus vulgo, sed adiectis scholiis, & tuis, aliorumque Doctorum confossus hic illic iaculis. Quod si tam magno animo Cleonardi non defuerint opes (nam Regium somnio somnium) longè maiora tentabimus. Quid quæso? libri isti Hebraici, quos Venetiis imprimit Bombergus, in omnes orbis partes ad Hebræos nauigant, in Africam, in Aethiopiam, in Indiam, Aegyptum, & cætera Iudeorum domicilia. Nos Alcoranos imprimemus cum versione Latina, & omnibus in locis ubi ab Euangelio deflectunt nostrum habebimus præsidium, tum Latine, tum Arabicè, id quod huius Mauri auxilio promptissimū erit, etiam si Christum non induerit: siquidem domesticâ consuetudine statui tantum laborare, ut etiam stylo quid valeam. Eos itaque libros mittemus in Africam, & simul rem faciemus. Hæc atque alia consimilia iam verso in pectore, & modis omnibus adnitor, ut vndecunque mihi conquiram codices, quibus, si destitutor, frustra huiusmodi somnio. Vtcunque de istis iudicabis, propius ad munus Theologicum accedit, eum facere incopum huius studij, quàm si nescio quibus vertendis Græcis, aliquid vellem dicere significantius. Deinde quando quibusdam prurit ad scribendum calamus, & liben-

ter eloquentiam ostentant, vt ipsi nihil pugnauerimus,
 saltem studiosis hominibus, vertendo fabulas Macho-
 meticas campū aperiemus dicendi, ne necesse habeant
 muscas laudare, & in re nihili bonum ocium terere. An
 non suppetent argumenta differenti de perpetuo Chri- 5
 sti sacerdotio? An impium erit declamare contra per-
 sonatum paracletum? An minus patebit materiæ si quis
 demonstret Christum à Iudæis occisum, quàm si scara-
 bæus impetat aquilam? Omitto stultissimas Sunæ næ- 10
 nias, nam frustra coneris hac ratione cum illis agere,
 nisi prius stabillueris perpetuum futurum Euangeliū.
 Nihil est enim tam ridiculum, quod non venerentur
 tanquam oraculum. Non alia de causa, nisi quod persua-
 sissimum habent Prophetam fuisse Machometum, longè
 & Christo superiorem: cum tamen fateantur, Chri- 15
 stum Verbum Dei, id est, *الله* & natum
 è virgine Maria, sine patre in terris. Huic igitur muro
 admoendus est aries, & hic omnes intendendi nerui,
 vt quando Euangelium recipiunt, quod sexcentis ante
 Machometū annis floruit, eodē nos vti doceamus Euā- 20
 gelio, & sic nos intelligere, quemadmodū proceres illi
 fidei intellexerunt. Verūm de iis & multis aliis tecū co-
 ram, si Deus permiserit. Hinc Ianuario decedam in Lu-
 sitaniam, vt salutato Rege & meo Principe, quamprimum
 me sistam parentibus. Cogito nonnunquam Ita- 25
 liam & Germaniam, vt quando semel peregrinari cœ-
 pi, eadem opera videam Romam, & quendam in Ger-
 mania pericliter priuato colloquio. Verūm & viarum
 discrimina me commouent, & fortè si illuc excurram,
 nouas experiar remoras. Orabis Deum vt me in saluta- 38
 ria deducat consilia. Vale, mi Latome. O quando dabi-
 tur mutuas audire, & reddere voces? Salutabis Magi-
 fros nostros omnes, & me illorum commendabis pre-
 cibus. Vale iterum cum sorore & Lato mo iuniore. Gra-
 nata XII. Iulij, Anno **XXIX**. Gratium mihi feceris, 35
 si quid fortè monendus videar, vt ante meū hinc disces-
 sum, tuas videam literas. Filius Vostermanni Typogra-
 phi

phi Antuerpiensis, facillè curauerit vt ad me perueniât. Quotidie Hispalim isthinc nauigant mercatores, Antuerpię minimo negotio effecerint, vt abs te responsum habeam. Præterea & in aula istic Marię non defuerit occasio. Habito Granatę in Alhambra: arx est vrbis, vbi moratur D. Marchio, qui vrbi præsidet.

NICOLAUS CLENARDVS D. IACOBO
LATOMO PRÆCEPTORI SVO, S. D.

ET SI literas Arabicas principio sequutus sum, vt quædam rectius intelligerem in Hebræis propter linguę affinitatem: Nunc tamen longè aliò mea spectare cœperunt hæc studia. Dum Granatę cum meo præceptore Arabico lectito Alcoranum, & quotidie deplorandos gentis illius contemplor errores, cogito non semel, quàm indignum sit nouem iam seculis tantam cladem accepisse nostram religionem, & nullum interim exortum, qui cum Machometistis in arenam dogmatum descenderet. Non quòd defuerunt apud Latinos, qui calamo sectam impiam persecuti sint: Sed quid ad Machometistas, si nos Latine disputemus? Quid ad hostes, si ensẽ vibremus quem nõ sentiant? Neque enim tantum disputandũ cenſeo, vt nostros tutos seruemus, ne præcipites abeant in fallam religionem; verum etiam ad nos pertinere arbitror, quòd tot orbis nationes disiectæ à Christo pereant. Nec ob id dissimulandum est vulnus quod vetus sit: sed quando vulnus est graue, facienda est medicina: id quod sine peritia linguę Arabicę fieri non potest. Quid ergo? Parare volo qui lingua & calamo valeant Arabico: vt vel coram miscendis colloquiis vel absentes queant cum illis cõfligere. Ego per gratiam Dei, etsi bonam tẽporis partẽ impendi Marchioni gręcissanti, reliquis tamẽ horis id cõsecutus sum vt cū præceptore quauis de re confabulari vtcunq; possim, sic certè vt alter alterum intelligat. Neq; enim alius sermo inter nos habebatur quàm Arabicus. An putas